

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך יט, תשכ"ח

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

הרים רועדים, אין היא רועדת (לדוגמאות נוספות ראה במהדורתי, מילון לשירת הנגיד, 433).

מעתה נוכל להבין את כוונת דברי גבירול, שהיא: בלבבי ובכבדי ובכסליי, במעמקי המעמקים של נפשי, יוקדת מדורת אש, אש אהבה עזה לרעי, עד שאני מוכן לתת לרעי אפילו את נפשי ואת חיי ואין עיני צרה בזאת. ועל צדקת דבריי יוכל להעיד האל בוחן כליות ולב.

ורעיון זה מביע משוררנו בשני מקומות אחרים:

(1) "לאיש ידו", 4, שירמן, שירים חדשים מן הגניזה, 170: "ולו שאל [אנוש] רוחו ועיניו, נתנם לו בלי חמלה וחסיה";

(2) תקון מדות הנפש, בראון, 96: "ואלו לא היתה בכפו אלא נפשו, היה מוסרה בנדיבות".

מ"מ

"גנזים מגולים" *

אוסף גדוש זה של יצחק אבינרי בא להשלים שני חסרונות במילונות העברית בימינו:

1. מלים חסרות: מי שמצוי אצל מילונו הגדול

---

* גנזים מגולים, אוצר מלים עתיקות וביטויים שאינם במילונים, או שהובאו בלא מקור או ממקור מאוחר, מלוקט, ערוך ומואר בידי יצחק אבינרי. הוצ' יזרעאל תל-אביב תשכ"ח, 365 עמודים גדולים.

של אליעזר בן־יהודה, על שישה עשר כרכיו, אי אפשר לו שלא יימלא פליאה והערצה למפעל כביר זה, שיסודו עבודת יחיד (רק בכרכים האחרונים נעשתה עבודת מערכת). שעשה אותה ללא הכלים הדרושים לעבודה זו, ואף על פי כן זכה להביא ברכה גדולה ללשונו, לשוחריה וללומדיה. זה פלא. אך אין פלא, שעבודה עצומה זו הניחה מקום רב וחסר גדול הטעון השלמה. אין זו עבודה, שיש בידי יחיד או בידי יחידים לעשותה שלמה. ורבים הערכים שהיו ראויים להיכלל בה, ולא נכללו, אף שטרח המחבר וממשיכיו לעשות ככל שידם מגעת. הרבה הניחו לאחרים... „כי הם בשר ודם“. מלים רבות מתקופות שונות של ספרות ישראל נשארו, שלא נכללו לא באוצרו של בן־יהודה, ולא באלו שבאו אחריו. וכל מי שידיו ממשמשות בספרות ישראל — בפיוט, בספרות המחשבה, בדרוש ובספרות הפוסקים — יש בידו למצוא פה ושם מלים שלא נכללו במילונים, וכן צירופים ושימושים, שלא הרגישו בהם מילונאים ולא אספום.

2. מחדשי המלים: ויש מלים שבאו במילונים, או שהביאום מלקטים — או מלקטים אחר המלקטים — לאחר שמצאום בספרות, ונדמה להם, שזו הפעם היחידה או הראשונה, שמלה זו באה בכתב, והנה אתה מוצא שאתו „חדש“ „כבר היה לעולמים“, שלא סופר מלפני דור אחד חידשו, אלא כבר נמצא אצל פייטן או אצל פוסק לפני אלף שנים.

מציאות רבות משני הסוגים האמורים נמצאות מפעם לפעם. ויש שמוצאן מפרסם את מציאתו, ויש שאינו טורח לזכות בה את הרבים.

יצחק אבינרי אסף במשך עשרות שנים מציאות לשון.

שנעלמו מבעלי האסופות, ועתה טרח וכינסן באוצר „גנזיו“.
לא נוכל להאריך ולפרט את רוב הטוב הצפון כאן למי
שיש לו עניין בו. המעיין בספר רב-מידות זה ימצא בו מכל
המינים: גם ערכים שנשמטו, ויש מהם שמצויים במקורות
שיד הכול ממשמשת בהן, כגון פיוטים בתוך המחזור; גם
„חידושים“ שיוחסו למאוחרים, והם מעשי ידי קדמונים; גם
„חידושים“ שאינם חידוש, אלא טעות של דפוס; או להפך,
חידושים, שלא הורגש בהם, משום שהמדפיס הפכם למלה
„פשוטה“ יותר, שאין החידוש נראה בה.

כל זה כונס כאן בסדר א"ב, ויש בו עניין רב לא
למילונאי בלבד, ולא רק למי שנתקל במלה או בצורה, שאינו
יודע טיבה, אלא גם למי שרוצה לקרוא להנאתו. קריאה רצופה
של עמודים אחדים בספר זה יש בה מן הטיוול הנעים בנופי
לשון לא ידועים, והיא עשויה להעלות רעיונות ולהפרות את
המחשבה בתחום אוצר המלים ובתחום תולדות לשוננו.
ההערות בצדם של רוב הערכים אף הן עניין רב בהם,
והמבוא הארוך יש בו הרבה כדי לתאר תמונה מעניינת של
העזובה בשדה זה, שעודה טעונה טיפול רב. המחבר תרם
באסופתו תרומה חשובה לעניין זה, וישר כוחו על כך.